

บทที่ 13

ศาสนาอิสลาม (Islam)

13.1 ดินแดนถิ่นเกิดศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาสากัล คือมีศาสนาผู้นับถือหลายชาติหลายภาษาทั่วโลก เป็นศาสนาใหญ่หนึ่งในสามของโลก ซึ่งได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาที่มีจำนวนผู้นับถือมากเป็นอันดับสามของโลก*

ประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ ได้แก่ กลุ่มประเทศอาหรับและอิหร่าน ปากีสถาน บังคลาเทศ อินโดนีเซีย มาเลเซีย อียิปต์ ตุรกี ฯลฯ นอกจากนี้ประเทศที่มีประชากรนับถืออิสลามเป็นจำนวนมาก ได้แก่ อินเดีย จีน ไทย สเปน สำหรับประเทศไทยมีชาวมุสลิมอยู่ทั่วประเทศ และมีมากที่สุดทางภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสตูล 4 จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย รัฐได้อนุญาตให้ใช้กฎหมายอิสลาม ศูนย์กลางของศาสนาอิสลามทั่วโลก มี 2 แห่ง คือ ทางทิศตะวันออกและทิศใต้ของพรมแดนประเทศปากีสถาน และกลุ่มประเทศอาหรับและอิหร่าน

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาเอกเทวนิยม คือนับถือศรัทธาในพระเจ้าสูงสุดเพียงองค์เดียว ไม่นับถืออื่นใดอีก

คำว่า "อิสลาม" เป็นภาษาอาหรับ แปลว่า สันติ (ศานติ), การยอมรับการมอบน้อม
ผู้นับถือศาสนาอิสลาม เรียกว่า "มุสลิม" แปลว่า ผู้นอบน้อมตน ผู้แสวงสันติ

ศาสนาอิสลามเกิดในดินแดนทะเลทรายในทวีปเอเชีย ซึ่งโดยทั่วไปเรียกว่าตะวันออกกลาง ซึ่งเป็นดินแดนถิ่นฐานของชาวอาหรับ

* ปัจจุบันมีชาวมุสลิมทั่วโลกประมาณ 700 ล้านคน หรือเท่ากับ 1 ใน 6 ของประชากรทั้งหมดของโลก

ตามตำนานกล่าวว่าชาวอาหรับที่นับถือศาสนาอิสลามนั้นสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษผู้นับถือ และศรัทธาทอพระเจ้าย่างสูงสุดคนเดียวกับของชาวยิว คือ "อับราฮัม" ชาวอาหรับเป็นลูกหลาน เชื้อสายของอิสมาเอล ซึ่งเป็นลูกที่เกิดจากฮาก้าภรรยาคนหนึ่งของ "อับราฮัม" * อิสมาเอลและ มารดาได้แยกออกมาตั้งถิ่นฐานในทะเลทรายรอบบริเวณใกล้ ๆ วิหารหินกาบัท ตามตำนานกล่าวว่า เมื่อวัยเด็กอิสมาเอลเป็นลูกคนพบบ่อน้ำพุขึ้นมาจากทราย (คลังตาน้ำอยู่ในทราย) บ่อน้ำนี้ชาว อาหรับทั่วไปนับถือว่าเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์อยู่ใกล้ ๆ วิหารกาบัทนั่นเอง

ชาวอาหรับเป็นชนเผ่าที่มีความเจริญทางอารยธรรม ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ สูง เช่นมีภาษา เป็นของตนเอง มีการปกครองแบบประชาธิปไตย มีศิลปวิทยาการ มีการเดินทางค้าขายติดต่อกับ ดินแดนชนชาติต่าง ๆ ที่มีแหล่งอารยธรรมที่เจริญทั่วโลก มีความรู้สูงในวิชาดาราศาสตร์ มีการกำหนด ปฏิทินขึ้นได้เอง ฯลฯ

ข้อเด่นของชาวอาหรับที่คนทั่วไปรู้จัก คือ หัวหน้าเผ่า ภาษา พรม อูฐ และความรู้เรื่อง ดาราศาสตร์

หัวหน้าเผ่า ชาวอาหรับอยู่กันเป็นเผ่าเป็นพวก เป็นตระกูล มีหัวหน้าที่ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง โดยเลือกบุคคลที่มีคุณธรรม มีความสามารถ มีอาวุโสสูงสุด มีคุณสมบัติของผู้นำมาเป็นหัวหน้าเผ่า

ผู้นำเผ่าตำแหน่งนี้เป็นตำแหน่งถาวร จะเลือกหัวหน้าคนใหม่ก็ต่อเมื่อคนเก่าตาย หัวหน้าเผ่า มีอำนาจเด็ดขาดในการปกครองและการตัดสินต่าง ๆ

ภาษาอาหรับนับเป็นภาษาที่เป็นที่ยอมรับในบรรดานักภาษาศาสตร์ว่าเป็นภาษาที่ไม่มีภาษาของ ชนชาติใดจะเทียบได้ ในด้านความลึกซึ้งและละเอียดอ่อนแห่งภาษา มีจังหวะเร้าใจ มีความหมาย ลึกซึ้ง ร่ำรวยคำเป็นภาษาที่เอื้อต่อการประพันธ์ และสำเนียงเสียงจังหวะของภาษา ที่เปล่งออกมา จากอก มีพลังอำนาจต่อผู้ได้ยินได้ฟังอย่างมาก

* อับราฮัมมีภรรยาสองคนชื่อ ซารัทและฮาก้า

ชาวอาหรับมีศิลปวรรณกรรมที่เป็นอมตะดีเด่นมากมาย เป็นที่รู้จักกันทั่วโลก เช่น รูปไปยาส (Rubbiyas) ของโอมาร์คัยยม (Omar-Kyyam) นิยายอาหรับราตรี อาลาดีนกับตะเกียงวิเศษ ฯลฯ และตำราความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ อีกมาก

พรหมของชาวอาหรับเป็นที่รู้จักกันทั่วโลกมาหลายพันปี เป็นสัญลักษณ์ของชาวทะเลทราย เช่นเดียวกับอูรูซึ่งเป็นสัตว์ เศรษฐกิจและเป็นเพื่อนคู่ชีวิตของชาวทะเลทราย

ชาวอาหรับนับว่าเป็นเลิศทางความรู้ด้านดาราศาสตร์ สามารถคิดปฏิทินใช้ในการนับวันเดือนปีของตนเอง รู้สภาพการณ์ของธรรมชาติและดินฟ้าอากาศ โดยดูจากดวงดาวและดวงจันทร์บนท้องฟ้า จนต่อมาดวงดาวและพระจันทร์เสี้ยวได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของศาสนาอิสลาม

ชาวอาหรับสมัยโบราณมีความเชื่อและนับถือหลากหลาย (คล้ายชาวฮินดูโบราณ) มีความเชื่อนับถือบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ของอิสมาเอล เคารพูซาหินกาบาท นับถือบูซาเทพเจ้าต่าง ๆ มากมาย นับถือดวงดาวและดวงจันทร์ว่าเป็นเทพเจ้า นับถือภูเขาลำธาร ต้นไม้ จอมปลวก

มีความเชื่อถึงเรื่องภูตผีปีศาจ ถูโซคลาง ไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ มีการปั้นรูปเคารพเป็นตัวแทนของสิ่งต่าง ๆ ที่ตนนับถือไว้ เช่นสังเวญูซาเป็นประจำ ในวิหารหินกาบาทมีรูปเคารพต่าง ๆ มากมาย

ศูนย์กลางความเชื่อของชาวอาหรับอยู่ที่เมกกะฮ์เพราะเป็นที่ตั้งของวิหารหินกาบาทและบ่อน้ำพุทรายศักดิ์สิทธิ์ของอิสมาเอล ชาวอาหรับทั่วไปรวมทั้งชาวยิวและชนชาติต่าง ๆ เดินทางมาสักการะต่อหินกาบาท และจะดื่มน้ำจากบ่อน้ำพุทรายศักดิ์สิทธิ์ จนเกิดกิจการค้าโดยพ่อค้าเข้าคู่แลบ่อน้ำพุทรายขึ้น และผูกขาดการขนานน้ำแก่ผู้เดินทางมาสักการะทั่วไป

มีผู้คุมกองคาราวานเดินทางมามากมายตลอดปี เกิดการค้าขายเจริญรุ่งเรือง จนทำให้นครเมกกะฮ์กลายเป็นเมืองสำคัญและเจริญมากเป็นศูนย์กลางศาสนาของนักแสวงบุญทั่วโลก เป็นศูนย์กลางการค้าขายของกองคาราวาน เพราะเป็นเมืองผ่านของพ่อค้าที่ขนส่งสินค้าทางทะเลแดง ต้องเดินทางผ่านเมืองเมกกะฮ์

13.2 พระเจ้าของศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาเอกเทวนิยม นับถือพระเจ้าเพียงองค์เดียว ผู้เป็นพระเจ้าสูงสุด เป็นผู้สร้างโลก สร้างมนุษย์และทุกสิ่งในโลก ทรงพระนามว่า "อัลเลาะห์" หรือบางกลุ่มก็เรียกว่าพระ "อาฮลา" แต่ชาวมุสลิมผู้เคร่งศาสนาจะไม่เอ่ยพระนามพระเจ้า หรือหากต้องเอ่ยพระนามก็จะไม่เอ่ยพระนามเฉย ๆ แต่จะมีสร้อยคำต่อท้ายเพื่อแสดงความเคารพสูงสุด

ชาวมุสลิมทุกคนต้องมีศรัทธาอย่างมั่นคงต่อพระเจ้า ในการทำมาชวันละ 5 ครั้งนั้น ชาวมุสลิมจะสวดขอความสรรเสริญพระเจ้า ซึ่งมีปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน ว่า

ความสรรเสริญเป็นของพระอัลเลาะห์พระเจ้าของโลกทั้งหลาย
 พระผู้ทรงเมตตา พระผู้ทรงกรุณา
 ทรงเป็นเจ้าแห่งวันตัดสินโลก
 เราบูชาพระองค์และเราวิงวอนพระองค์ขอความช่วยเหลือ
 ทรงแสดงทางถูกต้องแก่เรา
 หนทางของบุคคลผู้ที่ท่านชอบ
 และไม่ใช่ทางของบุคคลผู้ที่ท่านชังเคือง
 แล้วไปหลงทาง

13.3 ศาสดา

ศาสดาผู้ก่อตั้งศาสนาอิสลาม คือ ท่านศาสดา "นบี มุฮัมมัด" ศ็อลฯ* ท่านประสูติที่เมืองเมกกะฮ์ เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ.570** (พ.ศ.1113) บิดาชื่อ अबดุลลอฮ์ มารดาชื่อบ

* คำว่า "นบี" แปลว่า "ผู้ประกาศข่าว หมายถึง บุคคลผู้เป็นศาสดาแห่งศาสนาอิสลาม ใช้เรียกศาสดา

คำว่า "ศ็อลฯ" เป็นสร้อยคำต่อท้ายพระนามของท่านศาสดาเพื่อแสดงความเคารพอย่างสูง

** นักวิชาการศาสนาบางกลุ่มก็ยังไม่ยืนยันวัน เดือน ปี เกิดของท่านนบี บางตำราบอกว่าท่านเกิดในวันที่ 20 เมษายน ค.ศ.570 (ดร.โมหัมมัด अबดุลกาเดร์, ศาสนาอิสลาม : หน้า 32.)

อามีนะฮ์ เมื่อท่านอายุได้ 3 เดือน บิดาท่านก็ถึงแก่กรรม (บางตำราก็บอกว่าท่านอายุได้ 6 เดือน) ต่อมาไม่นานมารดาของท่านก็ถึงแก่กรรมอีก ท่านจึงอยู่กับปู่ ต่อมาปู่ก็ถึงแก่กรรม ลุงท่านจึงรับไปเลี้ยงดู ตั้งแต่เด็กจนเติบโตใหญ่

ตระกูลของท่านนับ เป็นตระกูลที่สืบเชื้อสายโดยตรงมาจากอิสมาเอล บุตรของอับราฮัม และตระกูลของท่านได้รับยกย่องจากชาวเมืองเมกกะฮ์ว่ามีความประเสริฐเป็นที่นับถือ จึงมอบหมายให้ตระกูลของท่านเป็นผู้ดูแลวิหารหินกาบาศ์สิบมาหลายชั่วคน เผ่าของท่านนับเป็นชาวอาหรับเผ่ากูเริช (Qureysh) หรือกูเรช

ในวัยเยาว์ ท่านนับได้ช่วยงานอาชีพของลุงท่านเป็นอย่างดี ท่านขยันทำงาน สุขุม เยือกเย็น รักความยุติธรรมพิศกับเด็กอื่น ๆ ที่อยู่ภายในวัยเดียวกัน จนคนทั่วไปนิยมเชื่อถือท่านว่ามีความซื่อสัตย์ คนทั่วไปจึงขนานนามท่านว่า "อัล-อามีน" (Al-Amin) ซึ่งแปลว่า ผู้ไว้ใจได้ตั้งแต่ยังเยาว์⁽¹⁾

ท่านนับได้ช่วยประกอบอาชีพค้าขาย เดินทางแลกเปลี่ยนสินค้าไปยังดินแดนต่างไกลต่าง ๆ ตลอดมา บางครั้งเมื่อว่างจากการเดินทางก็เลี้ยงแกะในทะเลทรายจนท่านนับโตเป็นหนุ่ม ท่านไม่มีเวลาศึกษาเล่าเรียนจึงไม่รู้หนังสือภาษาอาหรับ ท่านนับอ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ แต่ท่านก็มีประสบการณ์ศึกษาชีวิตและความรู้อื่น ๆ จากการเดินทางของท่านนับ 10 ปี ทำให้ท่านนับเป็นผู้มีความรู้เรื่องราวต่าง ๆ มากมาย

ในขณะนั้นดินแดนอาหรับได้รับอิทธิพลของศาสนาใหญ่สองศาสนา คือศาสนายิว (ยูดาห์) และศาสนาคริสต์ ในดินแดนอาระเบียในขณะนั้นมีชาวยิวและชาวอาหรับที่นับถือชื่อศาสนายิวและชาวคริสต์มาตั้งถิ่นฐานอยู่ และเดินทางมาติดต่อค้าขายและแสวงบุญอย่างมากตลอดเวลา โดยเฉพาะศาสนาคริสต์กำลังทำการเผยแพรศาสนาอย่างจริงจัง* อย่างไรก็ตามชาวอาหรับส่วนใหญ่ยังคงมีความเชื่อถือ

1 S.F.Mahmund, The Story of Islam, KARACHI : OXFORD University Press, 1960. P.7.

* ในขณะนั้นกรุงโรมในประเทศอิตาลีและกรุงคอนสแตนติโนเปิล ได้เป็นศูนย์กลางของศาสนาคริสต์แล้ว และศาสนาคริสต์กำลังมีอิทธิพลในยุโรปมากขึ้นเรื่อย ๆ

ผูกพันต่อความเชื่อดั้งเดิมของพวกตนอย่างเคร่งครัด เป็นการยากที่จะเปลี่ยนความเชื่อของชาวอาหรับทั้งหลายได้ เพราะพวกเรานับถือสืบต่อกันมาหลายพันปี จนเข้าไปในสายเลือด

จากอิทธิพลของสองศาสนาใหญ่ซึ่งเป็นศาสนาที่สืบเนื่องกันตั้งกล่าวถึงสันนิษฐานได้ว่าศาสนาอิสลามมีรากฐานมาจากสองศาสนาทังกล่าวนั้น

ในวัยหนุ่มท่านนบีได้รับยกย่องว่ามีความสามารถคุมกองคาราวานได้ดีที่สุดคนหนึ่ง ในบรรดาหน้าคุมกองคาราวานทั้งหมดในนครเมกกะฮ์ ท่านนบีได้รับจ้างคุมกองคาราวานให้แก่หญิงหม้ายชื่อ คาคิจาห์ (khadijah) ผู้มีฐานะดีมีอาชีพค้าขายแต่สามีถึงแก่กรรมแล้ว นางจึงคุมกิจการค้าเอง และจ้างท่านนบีมาช่วยทำการค้า ท่านนบีทำงานด้วยความสามารถ ชื่อดัง เป็นที่พอใจแก่นางมาก ประกอบกับบุคลิกลักษณะอันสุ่มรอบคอบ น่าเชื่อถือเกินอายุของท่าน ทำให้นางตกลงสมรสกับท่านนบี ขณะนั้นท่านนบีมีอายุ 25 ปี และนางมีอายุ 40 ปี แต่ยังสาวสวยกว่าอายุ นางเป็นศบศิมิ กิจการค้าใหญ่โตเป็นที่เกรงใจของคนทั่วไปในเมืองเมกกะฮ์ การสมรสครั้งนี้ทำให้ท่านนบีเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปและท่านก็ได้ช่วยเหลือกิจการค้าของครอบครัวอย่างเต็มความสามารถ

นับแต่ท่านนบีแต่งงาน ท่านได้ทุ่มเท เวลาในการประกอบอาชีพทำการค้าจนมีทรัพย์สินเพิ่มพูนมั่งคั่งยิ่งขึ้นอีกมาก ทำให้ท่านเป็นพ่อค้าที่ร่ำรวย เป็นที่ยกย่องนับถือของชาวเมืองเมกกะฮ์ทั่วไปเป็นเวลา 15 ปี

เมื่อท่านมีความสุขและอายุมากขึ้น ท่านจึงงดการคุมกองคาราวานโดยให้ลูกจ้างทำแทนตัวท่านหันมาสนใจ ในการพิจารณาทางสังคมธรรมในศาสนาต่าง ๆ ท่านสนใจในหลักธรรมคำสอน และคัมภีร์ต่าง ๆ ของศาสนายิวและศาสนาคริสต์ ในขณะเดียวกันท่านนบีก็ทรงเห็นความหลงงมงายไร้สาระและประพฤติตนไปในทางที่ผิดของชาวอาหรับทั้งหลาย และท่านนบีก็ครุ่นคิดหาทางแก้ไข ท่านนบีมักจะปลีกตัวไปใช้เวลานั่งสงบจิตในถ้ำตามภูเขารอบ ๆ นครเมกกะฮ์เสมอ เพื่อเฝ้าหาคความสงบสันติ และคิดหาทางแก้ไขสภาพสังคมของชาวอาหรับในสมัยนั้น

ในวันหนึ่งขณะที่ท่านนั่งสงบอยู่ในถ้ำของภูเขา ฮีรา (HIRA) เทพคาเบรียลได้ปรากฏตัวต่อหน้าท่านนับ แล้วกล่าวว่า

"เราคือเทพคาเบรียล" "จงอ่าน"

"กระผมอ่านไม่ออก" โมฮัมเหม็ดตอบ

มีเสียงสั่งให้เขาอ่านอีก โมฮัมเหม็ดได้อธิบายอีกว่า ท่านไม่สามารถอ่านออก เมื่อมีเสียงสั่งเป็นครั้งที่ 3 โมฮัมเหม็ดถามว่า "กระผมจะอ่านอะไร แล้วมีเสียงตอบว่า

"จงอ่านในพระนามของพระอัลเลาะห์ ผู้เมตตาและกรุณา จงอ่านในพระนามของพระอัลเลาะห์ ผู้ทรงสร้างมนุษย์จากก้อนเลือด จงอ่านพระเจ้าของเจ้าทรงเป็นผู้กว้างที่สุด และพระองค์ทรงสอนมนุษย์ด้วยปากกา และทรงสอนมนุษย์ถึงสิ่งที่ไม่รู้"

เมื่อตื่นขึ้น โมฮัมเหม็ดจำได้ถึงเรื่องที่เสียงนั้นกล่าวไว้อย่างชัดเจนเสมือนว่า คำเหล่านั้นถูกจารึกไว้บนหัวใจของท่าน โมฮัมเหม็ดได้ออกจากถ้ำและท่านได้ยินเสียงอีกว่า

"โอ โมฮัมเหม็ด เจ้าเป็นทูตของพระอัลเลาะห์และเราคือคาเบรียล" การเปิดเผยของพระเจ้าครั้งนี้ ทำให้พระโมฮัมเหม็ดหนักใจ ท่านได้เลาความในใจแก่ชะคิชาห์ และภรรยาของท่าน ได้พยายามทำให้พระโมฮัมเหม็ดสงบและมั่นคง เมื่อการเปิดเผยของพระเจ้ามาถึงพระโมฮัมเหม็ดบ่อยครั้งขึ้น นางไปตามหาอาลักษณ์ผู้ฉลาดมาบันทึกถ้อยคำที่เทพคาเบรียลแสดงแก่ท่านนับ ซึ่งท่านนับเรียกว่า "คัมภีร์อ่าน" เพราะเทพคาเบรียลบังคับให้พระองค์อ่าน

ท่านนับเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพสุขุม เยือกเย็น รอบคอบ แต่จริงจัง เต็มชีวิตในยามสงคราม แม้พระองค์จะมีฐานะสูงส่งเป็นทั้งศาสนิกของศาสนาอิสลาม และเป็นทั้งกษัตริย์ปกครองอาณาจักรอิสลามอันกว้างใหญ่ไพศาล มีกองทัพอันเกรียงไกรนับแสนคน แต่พระองค์ก็ยังคงใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ โอ้อ้อ ตามฐานะ พระองค์ใช้เสื้อผ้าง่าย ๆ ธรรมดาเป็นผ้าผ้าย ไม่ใช่ผ้าสักหลาดหรือผ้าไหมซึ่งกำลังเป็นที่นิยมแพร่หลายของผู้มีฐานะดีในสมัยนั้น

ครั้งหนึ่งมีผู้ศรัทธานำเสื้อผ้าชุดผ้าไหมเป็นของขวัญถวายแด่ท่านนบี พระองค์ทรงสวมใส่เพื่อไหว้พระเจ้า พอสวดจบก็ถอดชุดใหม่นั้นออกเปลี่ยนเป็นชุดธรรมดาอย่างเดิม และกล่าวว่าของมีค่าหรือทรัพย์สินงามนั้นไม่เหมาะกับผู้นำเกรงต่ออำนาจของพระเจ้า

โดยปกติแล้วท่านนบีเป็นคนสุภาพถ่อมตนอยู่เป็นนิจ ไม่เคยพูดจากราวราวหยาบคาย แม้แต่กับศัตรู พระองค์มีความเป็นมิตรแก่คนทั่วไปและจริงใจเสมอ พร้อมทั้งจะให้ภัยยกโทษให้แก่ศัตรู และพร้อมที่จะช่วยเหลือคนอื่น พระองค์ทรงดำหนิและสั่งห้ามมิให้ทหารของพระองค์กระทำทารุณรุนแรงต่อศัตรู

ท่านนบีได้แต่งงานอีกหลายครั้งหลังจากภรรยาคนแรกท่านถึงแก่กรรม แต่การแต่งงานในครั้งหลัง ๆ มักเป็นเหตุเพื่อช่วยเหลือสตรีเหล่านั้นหรือบิดามารดาพยายามยกให้พระองค์หรือเหตุผลทางการเมือง เพื่อผูกพันชนเผ่าอาหรับต่าง ๆ ภรรยาคนหลังซึ่งเป็นคนโปรดของท่าน ชื่อ อาจารย์ เป็นธิดาของท่าน อาบู บาร์ค เพื่อนสนิทและเป็นกำลังสำคัญของท่านซึ่งยกลูกสาวให้ท่าน

ท่านนบีมี บุตรหลายคนแต่เสียชีวิตเสียแต่ยังเด็ก คงเหลืออยู่แต่บุตรสาวคนเดียวชื่อ ฟาติมา (FATIMA) ซึ่งเกิดจากนางคาคิจาห์ ภรรยาคนแรก ท่านนบีได้ยกฟาติมาให้แต่งงานกับ อาลี ตาลิบ (ALI TALIB) ซึ่งเป็นหลานของพระองค์และเป็นลูกชายของลุงผู้เลี้ยงดูท่านนบีมา ท่านอาลีเป็นผู้ติดตามผู้ซื่อสัตย์ของท่านนบี และต่อมาได้เป็นผู้นำของนิกายชีอะห์

ตลอดเวลา 23 ปี ท่านนบีต่อสู้ในการประกาศศาสนาและสั่งสอนชาวมุสลิมทั้งหลาย จนพระคงคัสลินพระชนม์ เมื่ออายุ 63 ปี ในวันที่ 8 มิถุนายน ค.ศ. 632 ที่เมืองเมดินะห์ หลังจากกลับจากการนมัสการที่เมืองเมกกะฮ์

13.4 คัมภีร์ของศาสนาอิสลาม

คัมภีร์อัล-กุรอาน

หลังจากท่านศาสดาสิ้นชีวิตลง ผู้นำฝ่ายต่าง ๆ ของมุสลิมก็ตกลงเลือกท่าน อาบู บาร์ค (Abu Bakr) ซึ่งเป็นอาลักษณ์ผู้บันทึกโองการของพระเจ้าให้แก่ท่านนบีในสมัยแรก และต่อมาก็

เป็นเพื่อนสนิท ทหารเอกในการต่อสู้ประกาศศาสนา และยังยกบุตรสาวให้เป็นภรรยาท่านนบีหลังจากภรรยาคนแรกของท่านถึงแก่กรรม เนื่องจากท่านอาบู บารัค เป็นผู้มีความดี มีความสามารถ และมีอาวุโสสูง จึงได้รับเลือกให้เป็นผู้นำของอาณาจักรอิสลามสืบต่อมาในตำแหน่ง "กาลีฟ" (CALIPH) หรือ "คาลิฟะฮ์" (KHALIFAH) ซึ่งแปลว่า ฉายาแห่งพระเจ้าในโลกมนุษย์ "กาลีฟ รอซูล อัลลฮ์" แปลว่า ผู้ช่วยท่านนบีแห่งพระอัลลฮ์เจ้า

ท่านอาบู บารัค ได้สืบทอดเจตนารมณ์แผนการที่จะสถาปนาศาสนาอิสลามให้เป็นศาสนาของชาวโลกโดยการเผยแพร่ศาสนาทั้งวิถีใช้กำลังและธรรมะ โดยท่านได้ส่งแม่ทัพผู้เก่งกล้าคุมกองทัพไปเป็นศาสนาทูตยังเมืองต่าง ๆ ใฝ่ยอมรับอิสลามและส่งกองทัพไปปราบปรามผู้ต่อต้านอิสลามทั้งหลาย

ในขณะเดียวกันท่านก็เริ่มรวบรวมวาทะคำสั่งสอนของท่านนบีในสมัยที่ยังมีชีวิตอยู่ บันทึกเป็นคัมภีร์ เรียกว่า "โกหฺร่าน" ซึ่งแปลว่า "การอ่าน" ต่อมาได้ถูกเรียกว่า คัมภีร์ "อัล-กุรอ่าน" เพื่อการรวบรวมสำเร็จเสร็จสิ้น คัมภีร์นี้ก็กลายเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ เป็นธรรมะสูงสุดของศาสนาอิสลาม เพื่อยึดเหนี่ยวชาวมุสลิมทั่วโลกให้ใช้เป็นแนวทางและธรรมเนียมสูงสุดในการดำรงชีวิต

คัมภีร์อัล-กุรอ่าน ชาวมุสลิม เชื่อและนับถือว่าเป็นคำรัสของพระเจ้าที่ทรงประทานแก่ท่านนบีโดยผ่านเทพกาเบรียล ถูกบันทึกไว้ด้วยภาษาอาหรับชั้นสูง มีความยาว 80,000 คำ ประกอบด้วย 114 ซูเราะห์

คัมภีร์ ฮาดิษ (HADITH) แปลว่าคำอธิบาย คัมภีร์นี้บันทึกข้อความอธิบายคำสั่งสอนโอวาท และแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตของท่านนบีไว้เพื่อเป็นแนวปฏิบัติของชาวมุสลิมทั้งปวง

คัมภีร์ ซุนนะ (SUNNAH) คือคัมภีร์ที่บันทึกเพื่อรวบรวมขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวมุสลิม คัมภีร์ซุนนะนี้สืบเนื่องกับคัมภีร์ฮาดิษ คำว่า ซุนนะ หมายถึงโอวาท วจนะ (ฮาดิษ) การปฏิบัติ (จริยวัตร) รวมทั้งคำชี้ขาดในการตัดสินคดีความปัญหาต่าง ๆ ของท่านนบี และของสาวกซึ่งท่านนบีรับรองหรือไม่คัดค้าน

13.5 หลักจริยธรรมของศาสนาอิสลาม

หลักจริยธรรมที่สำคัญและมีบัญญัติในคัมภีร์อัล-กุรอาน ได้แก่ หลักศรัทธาหรือความเชื่อ

6 ประการ และหลักปฏิบัติ 5 ประการ

ศรัทธา 6 ประการ

หรือความเชื่อ 6 ประการ ได้แก่

1. ศรัทธาในพระอัลเลาะห์องค์เดียว
2. ศรัทธาในศาสนายาการองค์กอน ๆ และมีศรัทธาเชื่อมั่นว่าพระมะหะมัดเป็นศาสดาองค์สุดท้าย
3. ศรัทธาในคัมภีร์กุรอาน
4. ศรัทธาเชื่อมั่นว่าเทพเป็นผู้นำคำสอนจากพระเจ้าสู่มีมะหะมัด
5. ศรัทธาเชื่อในวันพระเจ้าพิพากษาโลก หรือวันสิ้นโลก ซึ่งเป็นวันที่วิญญาณจะต้องรับผลกระทบจากการกระทำขณะมีชีวิตอยู่
6. ศรัทธามีความเชื่อว่าจะภาวะของโลกและชีวิตเป็นไปตามเจตจำนงค์ของพระอัลเลาะห์

หลักปฏิบัติ 5 ประการ

หลักปฏิบัตินี้ถือเป็นหน้าที่ของผู้มีศรัทธาอย่างแท้จริงจะต้องปฏิบัติเรียกว่า เสา 5 ต้นของผู้ศรัทธา ได้แก่

1. ประกาศปฏิญาณ คือการปฏิญาณของชาวมุสลิมทุกคนที่ต้องกล่าวปฏิญาณอย่างน้อย 1 ครั้งในชีวิต ต่อหน้าพยาน 2 คน ว่ามีศรัทธาเชื่อมั่นในพระเจ้าอัลเลาะห์ และพระมุฮัมมัดผู้เป็นศาสดายาการองค์ของพระเจ้า
2. การสวดมนต์ นมัสการ ชาวมุสลิมเรียกว่าการ "ละหมาด" หรือ "นมาซ" เป็นการสวดสรรเสริญบูชา ต่อพระเจ้า ชาวมุสลิมทำวันละ 5 ครั้ง (หรืออย่างน้อย 3 ครั้ง ถ้ามีเหตุจำเป็น) ในเวลาดังนี้

- (1) เวลาเช้าก่อนดวงอาทิตย์ขึ้น
- (2) ก่อนเที่ยงวัน
- (3) เวลาคลอญาย
- (4) เวลาหลังดวงอาทิตย์ตกดินไปแล้ว
- (5) เวลาค่ำในราว 2 ทุ่มกว่า หลังดวงอาทิตย์ตกไปราว 2 ชั่วโมง

การทำละหมาดนี้เป็นหน้าที่ที่มุสลิมทุกคนทั้งหญิงชาย มีอายุเข้าชายที่มีความรู้จักผิดชอบชั่วดี และมีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ ฟังกระทำ ยกเว้นในขณะที่กำลังมีนเมา มีประจำเดือน เจ็บป่วย หลังคลอดบุตรใหม่ ๆ ไม่ต้องทำละหมาด ก่อนทำละหมาดต้องทำความสะอาดร่างกายเสียก่อน

โดยเฉพาะในวันศุกร์ซึ่งถือเป็นพระของชาวมุสลิม ดังนั้นจำต้องชำระร่างกายท่านมาอย่างถึถวน ปราณีตขึ้น

3. การบริจาคทาน การบริจาคทานของชาวมุสลิมเป็นลักษณะสังคมสงเคราะห์เงินที่บริจาคจะนำไปไว้ช่วยเหลือผู้ยากจน และผู้ที่อยู่ในสภาพที่ต้องการความช่วยเหลือชาวมุสลิมทุกคนที่มีรายได้ จะต้องบริจาคทรัพย์สิน การบริจาคนี้เรียกว่า "ซะกาต" หรือ "ซะกาซ" (SAKAT)

การบริจาคมึหลายแบบ ได้แก่

- (1) บริจากร้อยละ 2.5 จากยอดเงินที่เหลือใช้ของรายได้สุทธิต่อปี
- (2) เก็บจากผลิตผลพืชพันธุ์ที่เก็บเกี่ยวได้ 1 ใน 10 ส่วน ส่วนการเพาะปลูกที่ต้องอาศัย น้ำจากธรรมชาติ เก็บ 1 ใน 20 ส่วน
- (3) เก็บจากปศุสัตว์ที่เลี้ยงไว้ เช่น แพะ แกะ วัว ควาย และสัตว์อื่น ๆ ยกเว้นม้า (ในสมัยโบราณ ไม่ให้บริจาคม้าเพราะไว้ใช้ในการทำสงคราม)

4. การถือศีลอด หรือคนทั่วไปเรียกว่าการ "ถือบวช" ภาษาอาหรับเรียกว่า "อัสเซฮามุ" ชาวไทยมุสลิมแถวภาคใต้ ปัตตานี ฯลฯ เรียกว่า "ปอซอ" หรือ "ปัวซา" (Puasa) หรือปัววาซา

การถือศีลอดจะถือเป็นเวลา 1 เดือนเต็ม (30 วัน) และจะเริ่มทำในวันแรกของเดือนที่ 9 แห่งปฏิทินอิสลาม เรียกว่าเดือน รอมาดอน หรือ รอมดอน (Ramadam) โดยเริ่มเมื่อพระอาทิตย์ตกดินคือนับจากกลางคืนต่อกับกลางวันไปสิ้นสุดเมื่อพระอาทิตย์ลับขอบฟ้าอีกครั้งหนึ่ง เป็นแบบมีคอก่อนแจ้ง (วันอิสลามเริ่มเร็วกว่าวันทั่วไปราว 6 ชั่วโมง)

วันที่ 1 ของเดือนรอมดอน เป็นวันเริ่มเห็นพระจันทร์เป็นครั้งแรกของเดือนนั้น แล้วนับไป 30 วัน เป็นวันออกศีลหรือวันออกบวช ในประเทศไทยจุฬาราชมนตรีจะประกาศให้ชาวมุสลิมคอยดูดวงจันทร์ไว้ ถ้ามีผู้เห็นอย่างน้อย 2 ราย ก็จะประกาศทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยให้ชาวมุสลิมทราบทั่วกัน

ข้อปฏิบัติในการถือศีลอดหรือถือบวช คือ ละเว้นจากการบริโภคอาหาร น้ำ การร่วมประเวณี เพศสัมพันธ์ การสูบบุหรี่ของหอม ตัดกิเลสต่าง ๆ ทำใจให้สงบ ระวังทั้งกาย วาจา ใจ เริ่มนับตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้า หลังจากนั้นก็แก่ศีลได้โดย คิม กิน ไต่ปากติดลอดคั้นมุสลิมที่เคร่งครัดหลายคนไม่กลืนน้ำลาย และไม่ลูบฝีหรือฉีดยาควย เพราะถือว่าเป็นการนำเอาวัตถุภายนอกเข้าสู่ร่างกาย (ยกเว้นผู้ป่วย)

ผู้ได้รับการยกเว้น ไม่ต้องถือศีลอด ได้แก่ ผู้ป่วย หญิงมีครรภ์ คนชรา ผู้เดินทางและผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ (สำหรับผู้ป่วยและผู้เดินทางต้องมาถือศีลอดชดเชยในภายหลังเพื่อพ้นภาวะนั้นแล้ว)

จุดประสงค์ของการถือศีลอดมีปรากฏในคัมภีร์อัล-กุรอาน อย่างชัดเจนว่า "บรรดาผู้ที่เชื่อถือเอ๋ย การถือศีลอดได้ถูกกำหนดแก่ผู้เจ้า เพื่อผู้เจ้าจะได้ปกป้องตนเองให้พ้นจากความชั่วทั้งปวง ด้วยกาย วาจา ใจ เปรียบเหมือนบุคคลที่เดินอยู่ในระหว่างสองข้างทางที่มีพงหนามแล้ว เขาก็ระมัดระวังมิให้ถูกหนามเกี่ยวได้" นอกจากนี้ชาวมุสลิมยังมีศรัทธาว่าการถือศีลอดจะเป็นการเตือนใจแก่ชาวมุสลิมทั้งหลายรูลูกหลานถึงความยากลำบากของท่านศาสดาที่พยายามต่อสู้เพื่อประกาศศาสนาจนต้องหนีการตามฆ่าจากเมืองเมกกะฮ์มายังเมืองเมดีนา ต้องเดินทางรอนแรมหลบ

ขออนเป็นการเริ่มศักราชของศาสนาอิสลาม ข้อคืออีกประการหนึ่งของการถือศีลอดก็คือ เป็นการสอนให้ชาวมุสลิมไม่वार่ำรวยฐานะดีเพียงไร ให้รู้จักรสชาติของความอดอยากยากแค้น จะได้มีจิตเมตตาต่อผู้ยากจน ยากไร้ และเห็นใจช่วยเหลือผู้อื่น ทั้งยังเป็นการชำระจิตใจและให้สังคมสงบสันติอีกด้วย

5. การทำพิธีฮัจญ์ คือการเดินทางไปแสวงบุญที่นคร เมกกะฮ์ ที่ท่านมัสการบูชาหินกาบที่ ณ วิหาร ถือเป็นการกระทำที่ชาวมุสลิมผู้มีความสามารถและฐานะพร้อมที่จะทำได้ ควรกระทำอย่างยั่งยืน เว้นแต่จะอยู่ในสภาพหรือฐานะที่ไม่สามารถไปได้จริง ๆ เช่น ยากจน มีอาชีพต้องหาเลี้ยงครอบครัวทุกวัน ตลอดปี ฯลฯ

สำหรับชาวมุสลิมทั่วไปแล้วการไปแสวงบุญเป็นความใฝ่ฝันที่ต้องหาโอกาสไปแสวงบุญให้ได้สักครั้งในชีวิต ชาวมุสลิมทั่วโลกจะเดินทางไปแสวงบุญที่นคร เมกกะฮ์ในราวเดือนกรกฎาคม-สิงหาคมของทุกปี ซึ่งถ้าคิดทางปฏิทินอิสลามแล้วจะเริ่มในราวเดือนที่ 12

ในคัมภีร์อัลกุรอาน กล่าวว่า การแสวงบุญ ทำพิธีฮัจญ์นี้เป็นความประสงค์ของพระอัลเลาะห์ให้มนุษย์ไปบำเพ็ญพิธีฮัจญ์ ผู้เข้าพิธีฮัจญ์ต้องเป็นชาวมุสลิม เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ มีความสามารถทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ และต้องมีการเดินทางปลอดภัยและผู้เข้าพิธีต้องแต่งกายชุดขาว ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความสะอาด และเป็นการแสดงถึงความเสมอภาคและสามัคคีของชาวมุสลิมทั่วโลก เพื่อภราดรภาพของมนุษยชาติทั้งหลายเพราะ ณ ที่นั้นจะมีประชาชนชาวมุสลิมทุกชาติ ทุกภาษา ไม่ว่าจะมั่งมีหรือยากจน มีฐานะสูงส่งหรือต่ำต้อย ก็จะรวมชุมนุมกันที่ท่านมัสการต่อพระเจ้า เสมอกันหมด ในระหว่างแสวงบุญนี้ ห้ามประพฤติผิดต่าง ๆ ทั้งกาย วาจา ใจ ห้ามเพศสัมพันธ์ ฯลฯ หากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกลงโทษอย่างหนัก

ข้อห้ามสำคัญอีกประการหนึ่งคือในระหว่างเดือนแห่งการแสวงบุญนี้ ห้ามมิให้ชาวอาหรับทุกเผ่าสู้รบกัน ห้ามการเป็นศัตรูกันในช่วงเวลาศักดิ์สิทธิ์นี้

13.6 ข้อยุติธรรมในศาสนาอิสลาม

ข้อยุติธรรมที่ชาวมุสลิมทุกคนต้องถือปฏิบัติละเว้นโดยเคร่งครัด ได้แก่*

1. ห้ามตั้งภาคีหรือยึดถือ นำสิ่งอื่นมาเทียบเคียงอัลลอฮ์ เช่น เงินตรา ชื่อเสียงวงศ์ตระกูล เกียรติยศ ประเพณี แม้แต่อารมณ์ก็จะนำมาเป็นใหญ่ในตัวเองไม่ได้
2. ห้ามกราบไหว้บูชา รูปปั้น วัตถุ ต้นไม้ ก้อนอิฐ ดวงดาว ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ แม่น้ำ ภูเขา ห้ามกราบไหว้ผีสังเทวดา นางไม้ ในอิสลามไม่มีเจ้าที่เจ้าทาง ดังนั้นอิสลามจึงห้ามเช่นไหว้สิ่งใด ๆ ทั้งสิ้น ห้ามกราบไหว้บุคคลทุกคนไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ เจ้านาย ผู้บังคับบัญชา ฯลฯ กราบไหว้ได้เฉพาะพระเจ้าองค์เดียวเท่านั้น
3. ห้ามเชื่อในเรื่องดวง ห้ามผูกดวง ห้ามดูหมอลงดูดวงชะตาหราตรี ห้ามดูลายมือ ห้ามถือโชคถือกลาง เล่นเครื่องกลางของขลัง ห้ามทำเสน่ห์ สะเดาะเคราะห์ ตออายุ ฯลฯ
4. ห้ามเล่นการพนันทุกชนิด ห้ามเสียดาย เสียดโชค ห้ามแทงม้า ลอตเตอรี่ หวยเบอร์
5. ห้ามกินสัตว์ที่ตายเอง สัตว์ที่มีโรค เลือดซึ่งได้จากการเชือดสัตว์แล้วรองเอามา เช่น เลือดหมู เลือดไก่ ห้ามกินหมู ห้ามกินสัตว์ที่ถูกนำไปเช่นไหว้ สัตว์ที่ถูกรัดคอให้ตายโดยที่มิได้เชือดให้เลือดไหล สัตว์ที่เชือดโดยมิได้กล่าวนามของอัลลอฮ์ ห้ามกินสัตว์ที่มีลักษณะน่ารังเกียจ สัตว์ที่ตะบป สัตว์อื่นเป็นอาหาร ห้ามกินคอกเบี้ย
6. ห้ามเสพสิ่งมีเมาทุกชนิด เช่น เหล้า เบียร์ กระแช่ น้ำตาลเมา กัญชา ยาฝิ่น เฮโรอีน อะไรก็ตามถ้าเสพเข้าไปแล้วมันไปทำอันตรายต่อร่างกายแล้ว เป็นที่ห้ามทั้งนั้น นักปราชญ์มุสลิมบางกลุ่มมีความเห็นว่า แม้กระทั่งบุหรี่ก็เป็นที่ต้องห้ามเหมือนกัน
7. ห้ามผิดประเวณีกับหญิงทุก ๆ คน ไม่ว่าจะด้วยการยินยอม ตกลงสมัครใจด้วยกันทั้งสองฝ่ายก็ตาม ข้อยุติธรรมในเรื่องการประเวณีอิสลามมิได้ห้ามการผิดประเวณีอย่างเดียว แต่อิสลามยังได้

* รวบรวมจาก แนะนำอิสลาม. คณะผู้จัดทำ อัล-ญิฮาด, 2519 และวัฒนธรรมอิสลาม
เสาวนีย์ จิตต์หมวก, 2522.

ห้ามสื่อของการที่จะชักนำไปสู่การผิดประเวณีนั้นด้วย เช่นการสังคมระหว่างเพศนั้นจะต้องมีขอบเขตจำกัดห้ามมีการสูงส่งเกินขอบเขต

8. ห้ามการฆ่าสิ่งที่มีชีวิตทุกชนิดโดยเจตนาและไม่มีเหตุผลรวมทั้งตัวเองและลูกในท้อง

9. ห้ามประกอบอาชีพที่ไม่ชอบด้วยศีลธรรม หรืออาชีพนั้นจะนำประชาชนไปสู่ความหายนะ เช่น คังซ่อง คังโรงเหล้า บาร์ อาบ-อบ-นวด ปลอมเงินกู้โดยวิธีเติบดอกเบี้ย รับซื้อของโจร และเปิดสถานที่เร่จรมณ์ทุกชนิด

10. ห้ามบริโภคอาหารที่หามาได้โดยไม่ชอบธรรม

11. ห้ามกักตุนสินค้าจนราคาสินค้าขึ้นสูง แลวนำสินค้าขึ้นออกขาย

12. ห้ามกระทำการใด ๆ ที่จะสร้างความเดือดร้อนต่อตนเอง ต่อเพื่อนบ้านและต่อสังคม

และประเทศชาติ

13. ห้ามเอาอารมณ์มาเป็นใหญ่ เหนือศรัทธา เหนือเหตุผล

14. ห้ามในเรื่องของดอกเบี้ย

15. ห้ามคุมกำเนิดโดยไม่จำเป็นต่อสุขภาพ

16. ห้ามแต่งกายโดยเปิดเผยของฟุ้งสว่น หรือแต่งกายผิดเพศ ผู้ชายห้ามสวมใส่เสื้อผ้าหรือทองเป็นเครื่องประดับ ส่วนผู้หญิงไม่สวมเสื้อผ้าบาง ต้องปกคลุมร่างกายให้มีคิซิด

ข้อควรต้องปฏิบัติในศาสนาอิสลาม

ท่านศาสดาทรงสั่งสอนชาวมุสลิมทั้งหลายโดยเน้นเรื่องความสะอาดอย่างมากเป็นพิเศษ ถึงกับมีข้อต้องปฏิบัติเกี่ยวกับความสะอาดในชีวิตประจำวันไว้อย่างละเอียดในทุก ๆ เรื่อง

ท่านศาสดาให้ความสำคัญเรื่องความสะอาดโดยกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า "ความสะอาดคือส่วนหนึ่งแห่งของความศรัทธา" และมักกล่าวสั่งสอนไว้ในหะดีษ

จากบันทึกหะดีษของท่านนบีมุฮัมมัดและมุสลิม ได้กล่าวไว้ว่า "มุสลิมควรต้องปฏิบัติดังนี้ คือ

1. แต่งหนวด

2. ไว้เครา

3. เปร่งพัน
4. ทำความสะอาดรูจมูก
5. ตัดเล็บ
6. ชำระล้างขอกนิ้วมือ
7. โกนขนในที่ลับ
8. เมื่อบัสสาวะหรืออุจจาระเสร็จก็ให้มีการชำระล้าง
9. กลั้วคอหรือบ้วนปาก

และอีกหะดีษหนึ่ง ท่านอบูซุรรอยเราะฮ์ รายงานว่ามีด้วยกัน 5 ประการ ที่ต้องให้เป็นไป

ตามธรรมชาติ คือ

1. ตัดปลายหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชาย คือการเข้าสู่หนัก
2. โกนขนในที่ลับ
3. โกนขน
4. ตัดเล็บ
5. แต่งหนวด

นอกจากนี้ชาวมุสลิมที่เคร่งครัดยังต้องปฏิบัติเรื่องความสะอาดอื่น ๆ อีกมาก เช่น ต้องชำระล้างร่างกายให้สะอาดหลังการมีเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะสตรีต้องสระผมด้วย ฯลฯ

13.7 ความเชื่อในศาสนาอิสลาม

แม่วานิกายศาสนาต่าง ๆ ของอิสลามจะมีความเชื่อที่แตกต่างกันไปอย่างไรก็ตาม แต่พวกเขายังมีแนวความเชื่อที่ขึ้นพื้นฐานเหมือนกันอยู่หลายอย่าง กล่าวคือ .-

- ศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียว คือพระอัลเลาะห์ผู้ทรงอภิบาลโลก
- ศรัทธาในปวงเทพผู้เป็นศาสนทูตของพระเจ้า
- ศรัทธาในวิญญาณของปวงเทพทั้งดีและร้าย
- ศรัทธาในศาสนทูตอันยิ่งใหญ่ทั้งหมด บรรดาศาสดาผู้นำต่าง ๆ ได้แก่ อาดำม, โนอาห์, อับราฮัม, โมเสสและเยซู แต่ผู้ยิ่งใหญ่ที่สุด ได้แก่ มุฮัมหมัด

- ศรัทธาในวันพิพากษาครั้งสุดท้ายในวันนั้น ศาสนิกชนอิสลามที่แท้จริงจะไปอยู่สวรรค์ ซึ่งเป็นอุทยานของความเพลิดเพลิน พวกที่มีใจอิสลามจะได้ไปเสวยกรรมอย่างหนัก ที่นรกอันเรารอนทั้ง 7 หลุม
- ศรัทธาในลิขิตของพระเจ้า ชาวมุสลิมเชื่อว่า สรรพสิ่งทั้งหลายที่เกิดมาหรือปรากฏอยู่ทั้งหมด ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เกิดมาตามพระประสงค์ของพระอัลเลาะห์ มนุษย์ไม่สามารถจะเลือกสรรสิ่งใดตามที่ตนเองต้องการ แม้ว่าเขาจะใช้เชือกตึงพันเสาศูกสุนัขติดกับต้นไม้ใหญ่ไว้ หากพระองค์มีพระประสงค์จะให้หยุดไปก็ยอมเป็นเช่นนั้นได้

ความเชื่อถือนในลิขิตพระเจ้านี้ ได้มีปรากฏเป็นหลักฐานจากหนังสือจำนวนหลาย ๆ เล่ม ซึ่งมีความคิดเห็นแตกต่างกันไป

อย่างไรก็ตาม เราพบว่าชาวมุสลิมจำนวนมากนั้น มิได้ให้ความสนใจอะไรนักกับแนวความคิดต่าง ๆ ที่พูดกันไว้ในหนังสือต่าง ๆ พวกเขาต่างก็ดำเนินชีวิตแบบง่าย ๆ ตามความเชื่อถือนของศาสนาซุนนัต ตลอดจนแนวของประเพณีต่าง ๆ ทางศาสนาที่เคยปฏิบัติกันมาแต่แรกเริ่ม

เมื่อศาสนิกบางคนออกจากบ้านไปข้างนอก เขาจะหยิบเอาสายลูกประคำติดตัวไปด้วย ลูกประคำดังกล่าวจะมีจำนวนเก้าสิบเก้าลูก แต่ละลูกจะบอกให้เราทราบถึงพระนามอันศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้า ขณะที่เขาเดินไปไหนมาไหนก็ตาม เขาจะพากันนับลูกประคำไปเรื่อย ๆ ในกรณีที่มีการนับลูกประคำที่เอ่ยพระนามพระเจ้าผิดไป หรือพลาดพลั้งไปอย่างใดอย่างหนึ่ง เขาจะเอ่ยพระนามตรงของพระเจ้าแทนทันที :

อัลเลาะห์ อัลเลาะห์ อัลเลาะห์

13.8 พิธีกรรมที่สำคัญของอิสลาม

การเข้าสูหนัต.

การเข้าสูหนัต (Circumscission) หรือคอตัน และทางภาคใต้เรียกว่า มาโชะยวี่ เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของมุสลิม

การเข้าสู่หนัด คือการขลิบปลายอวัยวะเพศชาย ซึ่งจะทำกันในวัยเด็ก (ประมาณ 6-10 ขวบ) หรือหากชายใดจะมาเป็นมุสลิม จะด้วยความศรัทธาหรือการแต่งงานก็ตาม ก็จะต้องเข้าสู่หนัดเช่นกัน

"ส่วนหญิงจะใช้เข็มหรือปลายมีดคม ๆ แหวหรือกรีดนิด ๆ ที่ตรงปลายส่วนที่ยื่น (Clitoris) ออกนิด ๆ เท่านั้นก็เป็นอันเสร็จพิธี"(1)

เนื่องจากการเข้าสู่หนัดเพศหญิง ไม่มีในบัญญัติทางศาสนา ฉะนั้นการกระทำดังกล่าว หากจะมีก็เป็นเพียงประเพณีของกลุ่มชน หากได้เป็นวัฒนธรรมของอิสลามไม่(2)

13.9 ผู้นำทางศาสนาของอิสลาม

1. จุฬาราชมนตรี*

จุฬาราชมนตรีเป็นตำแหน่งผู้นำฝ่ายศาสนาอิสลามในประเทศไทย เป็นตำแหน่งที่ฝ่ายบ้านเมืองสถาปนาขึ้นใหม่หน้าที่เป็นหัวหน้าบริหารศาสนาอิสลาม ตำแหน่งนี้ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมแห่งกรุงศรีอยุธยา โดยได้ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพ่อค้าชาวเปอร์เซีย ซึ่งเข้ามาตั้งรกรากค้าขายในกรุงศรีอยุธยามีชื่อว่า "เจกอะหมัด" ขึ้นเป็น "พระยาเจกอะหมัดรัตนราชเศรษฐ์" ว่าที่จุฬาราชมนตรี นับเป็นจุฬาราชมนตรีคนแรกในประเทศไทย

1. อภัย จันทวิมล, ปัญหาเกี่ยวกับสี่จังหวัดภาคใต้, (ลพบุรี : โรงพิมพ์ศูนย์การทหารราบ ค่ายสมเด็จพระนารายณ์ฯ, 2507) หน้า 32.

2. เสาวณี จิตต์หมวด, วัฒนธรรมอิสลาม, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล, 2522 หน้า 194.

* รวบรวมจาก ประเทศไทยกับโลกอิสลาม ศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทยร่วมกับกองบัญชาการทหารสูงสุด, โรงพิมพ์องค์การทหารผ่านศึก, 2530 และวารสาร ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 8 ฉบับที่ 10 สิงหาคม 2530, หน้า 72-85.

ท่านเฉกอะหมัดเป็นมุสลิมิกายซ็อยฮ์ ซึ่งคนไทยทั่วไปเรียกว่าแขกเจ้าเซ็น ท่านเป็นพ่อค้าฐานะมั่งคั่ง พาบริวารเดินทางมาค้าสำเภากับเมืองสยามและได้แต่งงานกับหญิงไทย จึงตั้งรกรากอยู่ในกรุงศรีอยุธยา ท่านทำความดีความชอบช่วยราชการปราบกบฏในสมัยพระเจ้าทรงธรรม จึงได้รับพระราชทานตำแหน่งดั่งกล่าว ต่อมาท่านก็ได้ช่วยเหลือราชการไทยในด้านการค้าอย่างมากในชั้นปลายแห่งชีวิตท่านได้รับพระราชทานเป็นเจ้าพระยาบวรราชนายก ท่านเป็นต้นสกุล อาหมัดจุฬา จุฬารัตน์ บุณนาค ศรีเพ็ญ บุรานนท์ ศุภมิตร จาติกรัตน์ ฯลฯ

ต่อจากนั้นมาสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ทรงแต่งตั้ง "นายแก้ว" ซึ่งเป็นหลานตา ของน้องชายและเป็นหลานปู่ของท่านเฉกอะหมัดเป็นจุฬาราชมนตรี มีบรรดาศักดิ์เป็นจุฬาราชมนตรี นับเป็นจุฬาราชมนตรีคนที่สอง ครั้นในสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ พระองค์ทรงแต่งตั้ง "นายสน" เป็นจุฬาราชมนตรี นับเป็นคนที่สาม สำหรับจุฬาราชมนตรีคนที่สี่นั้น สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงแต่งตั้ง "นายก้อนแก้ว" เป็นจุฬาราชมนตรี มีบรรดาศักดิ์เป็นพระยาจุฬาราชมนตรี จุฬาราชมนตรีคนที่ห้า มีบรรดาศักดิ์เป็นพระยาจุฬาราชมนตรี (เดิมชื่อสอน) ดำรงตำแหน่งอยู่ถึงปลายปี ค.ศ. 1936

จะเห็นได้ว่าจุฬาราชมนตรีตั้งแต่คนที่ 1-5 เป็นตำแหน่งที่มีบรรดาศักดิ์ถึงเจ้าพระยาและพระยา อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1945 เป็นต้นมา ทงราชการได้เปลี่ยนแปลงตำแหน่งจุฬาราชมนตรีเสียใหม่คือ จุฬาราชมนตรีเป็นตำแหน่งข้าราชการ มีหน้าที่ให้เป็นที่ปรึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สังกัดอยู่กับสำนักพระราชวัง และมีนายเข้ม พรหมยงค์ เป็นจุฬาราชมนตรีคนที่หกที่ดำรงตำแหน่งระหว่างปี ค.ศ. 1945-1947 และเป็นจุฬาราชมนตรีคนสุดท้ายที่เป็นข้าราชการ จุฬาราชมนตรีคนที่ 7 คือ นายทวน สุวรรณศาสน์ ซึ่งดำรงตำแหน่งมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1948 ถึง ค.ศ. 1981 สำหรับจุฬาราชมนตรีคนปัจจุบันคือ นายประเสริฐ มะหะหมัด นับเป็นจุฬาราชมนตรีคนที่ 8

ตำแหน่งจุฬาราชมนตรีนี้แต่งตั้งขึ้นโดยพระมหากษัตริย์ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายศาสนาอิสลาม (ฉบับที่ 2) ค.ศ. 1948 การเลือกสรรจุฬาราชมนตรีนั้น

ในทางปฏิบัติ ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทุกจังหวัด ที่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด เป็นผู้ออกเสียงลงคะแนนให้ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดคนใดคนหนึ่งเป็น จุฬาราชมนตรี เมื่อประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดตกลงเลือกผู้ใดเป็นจุฬาราชมนตรี แล้วก็จะมีการโปรดเกล้าฯ เป็น "จุฬาราชมนตรี" อยู่ในตำแหน่งตลอดชีวิต

จุฬาราชมนตรีเป็นผู้นำสูงสุดฝ่ายอิสลาม มีหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือแก่รัฐบาล โดยผ่านทางกรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม และเป็นที่ยปรึกษาฝ่ายศาสนาอิสลามแก่กระทรวงมหาดไทย ในฐานะเป็นประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย มีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยราชการต่าง ๆ ในการทำนุบำรุงศาสนาอิสลาม และเป็นผู้นำฝ่ายศาสนาอิสลามของสังคมมุสลิม

หน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งของจุฬาราชมนตรี คือพิจารณาวางระเบียบข้อบังคับ ควบคุมการจัดตั้งมัสยิด และวางระเบียบแต่งตั้งถอดถอนคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ตลอดจนวิธีการเกี่ยวแกศาสนกิจของมัสยิด

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าจุฬาราชมนตรีเป็นตำแหน่งที่สำคัญทางฝ่ายศาสนาอิสลาม และเป็นตำแหน่งที่มีมาช้านานแล้ว จุฬาราชมนตรีได้ปฏิบัติหน้าที่อันวชิระโยชน์สูงสุดให้แก่ชาวไทยมุสลิมเป็นอย่างดี เป็นที่รวมจิตใจและเป็นหลักชัยของชาวไทยมุสลิมให้ปฏิบัติตามศาสนกิจ เพื่อเดินทางไปสู่สวรรค์ตามเจตจำนงของพระผู้เป็นเจ้านั่นเอง

2. ดาโต๊ะยุติธรรม

ดาโต๊ะยุติธรรม คือข้าราชการฝ่ายตุลาการซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการวินิจฉัยและชี้ขาดข้อกฎหมายอิสลามในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องด้วยเรื่องครอบครัวและมรดกของศาลชั้นต้นใน 4 จังหวัดภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล

การบรรจุและแต่งตั้งดาโต๊ะยุติธรรมนั้น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการซึ่งรัฐมนตรีกำหนด โดยคัดเลือกจากอิสลามศาสนิกชนผู้มีคุณสมบัติดังนี้

1. มีสัญชาติไทย อายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี และเป็นผู้ที่เลื่อมใสในการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ และไม่อยู่ในระหว่างถูกพักราชการ ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย ไม่เป็นผู้มีหนี้สินส่วนตัว ไม่เคยถูกไล่ออก หรือปลดออกจากราชการ ไม่เคยรับโทษจำคุก ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ จิตพันเพื่อนไม่สมประกอบ มีร่างกายทุพพลภาพหรือเป็นโรคที่ต้องห้ามตามกฎหมายกระทรวง

2. มีภูมิรู้ในศาสนาอิสลามพอที่จะเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดชกกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับครอบครัวและมรดก

3. มีความรู้ภาษาไทยอ่านออกเขียนได้

ในทางปฏิบัติอธิบดีผู้พิพากษา ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล และผู้ว่าราชการจังหวัดจะปรึกษาคัดเลือกจากผู้สมัคร ซึ่งผ่านการลงคะแนนของโต๊ะอิหม่ามประจำมัสยิดในจังหวัดนั้นมาก่อน กล่าวคือ โต๊ะอิหม่ามหรืออิหม่ามซึ่งถือว่าเป็นผู้นำของชาวมุสลิมในท้องถิ่นเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา และเป็นตัวแทนของชาวมุสลิมออกเสียง ผู้ใดคะแนนนิยมจากโต๊ะอิหม่ามมากมักจะได้รับแต่งตั้งให้เป็นคาโต๊ะยุติธรรม อนึ่ง จำนวนคาโต๊ะยุติธรรมประจำศาลหนึ่ง ๆ จะมีจำนวน 2 นาย (ในทางปฏิบัติ) และในการปฏิบัติหน้าที่ของคาโต๊ะยุติธรรมนั้นจะแต่งกายตามจารีตประเพณีทางศาสนา

3. อิหม่าม

อิหม่าม เป็นบุคคลที่มีความประพฤติกดีและมีความรู้ในทางศาสนา ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่เคยไปแสวงบุญที่นครเมกกะฮ์ อิหม่ามในประเทศไทยเป็นตำแหน่งของผู้นำในการทำพิธีละหมาดร่วมกันในมัสยิด

แต่ในประเทศที่นับถือนิกายชีอะห์เป็นส่วนใหญ่ เช่น ประเทศอิหร่าน และอิรัก ตำแหน่งอิหม่ามเป็นตำแหน่งที่สำคัญมากพอสมควร

4. โต๊ะครู

โต๊ะครู หมายถึงผู้อาวุโส ที่มีความรู้ทางศาสนาและพระคัมภีร์ต่าง ๆ และสั่งสอนผู้คนในหมู่บ้าน

ตำแหน่งจุฬาราชมนตรี คาโต๊ะยุติธรรมและอิหม่าม และโต๊ะครู เหล่านี้ไม่ใช่ตำแหน่ง
นักบวชในศาสนาอิสลาม

13.10 ศาสนสถานของอิสลาม

ศาสนสถานที่มีมุสลิมทั่วโลกไปนมัสการแสวงบุญ เป็นประจำทุกปี (ชาวมุสลิมมาจากทั่วโลก
ราว 7 แสน - 1 ล้านกว่าคน) คือวิหารแห่งหินสีดำที่เรียกว่าวิหารหินกาบาห์ มัสยิดบัยตุลเราะห์
และมัสยิดอัลอักซอ ซึ่งอยู่ที่นครเมกกะฮ์ และเมืองมาดีนา อยู่ในประเทศซาอุดีอาระเบีย

ศาสนสถานโดยทั่วไป คือมัสยิดหรือมัสญิด มาจากคำกริยาภาษาอาหรับ ว่า ชะอูดยะดะ แปลว่า
กราบไหว้

มัสญิดจึงมีความหมายว่าบ้านของอัลลอฮ์ (พระเจ้า) คือสถานที่ที่ใช้ปฏิบัติศาสนกิจ (ละหมาด)
เพื่ออัลลอฮ์ (ซุบหฺ)

ส่วนคำว่า "สุเหร่า" เป็นอีกคำหนึ่งที่ใช้เรียกศาสนสถานนี้ สันนิษฐานว่าจะมาจากภาษา
เปอร์เซีย คือจากคำว่าซารา (sara) ซึ่งแปลว่า ที่ชุมนุม ที่พัก

สุเหร่า เป็นคำที่นิยมใช้กันมากพอสมควรในประเทศไทย แต่เป็นคำเรียกที่ไม่เป็นทางการ
คำที่เป็นทางการหรือภาษาราชการจะใช้คำว่ามัสญิด ดังนั้น มัสญิดและสุเหร่าคือสถานที่เดียวกันเพียง
แต่จะเรียกคำที่มาจากภาษาอาหรับหรือเปอร์เซีย และจะใช้อย่างเป็นทางการหรือไม่

มัสยิด *

ตามพระราชบัญญัติมัสยิดอิสลาม ค.ศ. 1947 ได้ให้คำนิยามของมัสยิดว่า เป็นสถานที่ซึ่ง
อิสลามิกชนมีสิทธิใช้เป็นี่ประกอบพิธีกรรมตามลัทธิศาสนาอิสลามในวันศุกร์เป็นปกติ

มัสยิดในประเทศไทยในปัจจุบันมีจำนวนทั้งหมดประมาณ 2,336 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นมัสยิด
ที่อยู่ในกรุงเทพมหานครประมาณ 150 แห่ง มัสยิดในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา
นราธิวาส และสตูล มีจำนวน 1,395 แห่ง แยกเป็นจังหวัดปัตตานี 438 แห่ง จังหวัดนราธิวาส
372 แห่ง จังหวัดยะลา 203 แห่ง จังหวัดสตูล 126 แห่ง และยังมีจังหวัดสงขลาอีกถึง 256

* ประเทศไทยกับโลกอิสลาม อ่างแล้ว

แห่ง ที่เหลือนอกนั้นเป็นมัสยิดที่มีอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ มัสยิดแห่งแรกที่สร้างขึ้นในประเทศไทยคือกุฎีทอง ซึ่งสร้างขึ้นโดยพระยาเจกอะหมัดฯ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา และมัสยิดที่ใหญ่ที่สุดและมีความสวยงามที่สุดในประเทศไทย คือมัสยิดนูรุลอิสลาม ตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร

ในแต่ละมัสยิดจะมีคณะกรรมการประจำมัสยิดซึ่งจะเลือกตั้งมาจากสัปบุรุษของมัสยิด คณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วยตำแหน่งอิหม่าม คอเต็บ บิหลัน และกรรมการมัสยิดจำนวน 7-12 คน ซึ่งจะมีหน้าที่จัดการทั่วไปในกิจการต่าง ๆ ของมัสยิด อันหมายรวมถึงชุมชนของมัสยิดนั้น ๆ ด้วย คณะกรรมการประจำมัสยิดเมื่อได้รับเลือกตั้งจากสัปบุรุษแล้วจะได้รับการแต่งตั้งรวมทั้งถอดถอน โดยคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดหรือคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งคณะกรรมการประจำมัสยิดแต่ละชุดให้อยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 4 ปี อิหม่าม และบิหลัน ซึ่งจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก ให้ออก เป็นต้น ทั้งนี้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติมัสยิดอิสลาม ค.ศ. 1947 และระเบียบการแต่งตั้งถอดถอนกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ค.ศ. 1949

อนึ่ง ในการเลือกตั้งคณะกรรมการประจำมัสยิดทุกแห่งใช้วิธีการทางประชาธิปไตยคือเสนอชื่อและลงคะแนนเสียง

ในมัสยิดหนึ่ง ๆ จะมีผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการประกอบพิธีละหมาด 3 คน คือ

1. อิหม่าม ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการทำพิธีละหมาดรวมกัน
2. คอเต็บ ทำหน้าที่บรรยายธรรม เทศนาอบรม
3. บิหลัน ทำหน้าที่ร้องเรียกให้คนมาทำการละหมาด

มัสยิดนั้นนอกจากจะเป็นสถานที่ประกอบพิธีละหมาดรวมกันแล้ว ยังเป็นศูนย์กลางของประชาชนในหมู่บ้านนั้น ๆ สำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเพณีและวันสำคัญทางศาสนาอิสลามอีกด้วย

13.11 นิกายในศาสนาอิสลาม

หลังจากท่านศาสดาสวรรคตไปแล้ว ชาวมุสลิมซึ่งเป็นชาวอาหรับเผ่าต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลปกครองบ้านเมืองต่าง ๆ ในอาณาจักรอิสลาม ก็มีความคิดเห็นแตกแยกในเรื่องผู้นำศาสนาในตำแหน่งกาหลิบ ต่างฝ่ายต่างต้องการให้บุคคลที่เผ่าตนสนับสนุนได้เป็นกาหลิบ กลุ่มหนึ่งมีความเห็นว่า

ผู้ที่จะนำโลกมุสลิมต่อจากท่านศาสดาคือทายาทของท่าน ซึ่งทายาทที่มีความใกล้ชิดกับท่านศาสดาที่สุดคือ ท่านอะลี เพราะเป็นทั้งลูกพี่ลูกน้อง บุตรบุญธรรม ลูกเขย ฉะนั้นผู้นำจึงจะต้องเป็นตำแหน่งที่จะรับการแต่งตั้งทางสายโลหิตสืบต่อกันไป กลุ่มนี้เรียกว่า ชีอะห์

กลุ่มหนึ่งมีความเห็นว่า ผู้ที่จะเป็นผู้นำต่อไปจะต้องได้มาจากเลือกตั้ง กลุ่มนี้เรียกว่าคอวาริจญ์ กลุ่มทั้งสองนี้มีลักษณะเด่นชัดมาก ในสมัยที่ท่านอะลีเป็นคอลีฟะห์ ทั้งนี้เพราะเกิดเหตุการณ์สืบเนื่องต่อกันมาและรุนแรงขึ้น เช่น ท่านอุษมาน คอลีฟะห์คนที่ 3 ถูกฆาตกรรม แต่ท่านอะลีหาคนร้ายมาลงโทษไม่ได้ จึงมีผู้เข้าใจว่าท่านอะลีรู้เห็นในเหตุการณ์นี้ด้วย และการที่มูอาวิยะห์ประกาศตั้งตัวเป็นคอลีฟะห์คนต่อไปที่ประเทศซามหรือซีเรียโดยไม่ยอมรับการเป็นคอลีฟะห์ของท่านอะลี จนต้องยกทัพปะทะกัน แต่ท่านอะลียอมทำการเจรจาสงบศึกด้วยซึ่งทำให้พวกคอวาริจญ์โกรธมากในการที่ท่านอะลียอมเจรจากับผู้ผิดคือ มูอาวิยะห์ กลุ่มคอวาริจญ์จึงวางแผนฆาตกรรม 3 คือ ท่านอะลี มูอาวิยะห์ และอับดุลอัสศัดตัวการในการเจรจา แต่ผู้ปฏิบัติตามแผนทำสำเร็จอยู่เพียงคนเดียวคือ ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ไปฆ่าท่านอะลี จากเหตุการณ์นี้จึงเกิดกลุ่มใหม่ขึ้นอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มไม่เห็นด้วยกับการกระทำของกลุ่มคอวาริจญ์และก็ได้เป็นพวกของกลุ่มชีอะห์ กลุ่มนี้ยึดแนวตามอัล-กูรออันและซุนนะห์ เรียกว่ากลุ่มซุนนะห์

จากความแตกแยกจากทางการเมืองทำให้แนวการปฏิบัติทางศาสนาในบางอย่างแตกต่างกันไปจนกลายเป็นนิกายต่าง ๆ โดยปริยาย ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว หลักการของอิสลามหาได้มีนิกายไม่⁽¹⁾

นิกายสำคัญ ๆ ของศาสนาอิสลามซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไป และมีผู้นับถือมาก ได้แก่

1. นิกายสุนันี่ (Sunni) คำว่า สุนันี่หรือซุนันี่ มาจากคำภาษาอาหรับว่า สุนนะ แปลว่า ทาง มรรควิธี เป็นนิกายที่ได้ชื่อตามคัมภีร์ "สุนนะ" ซึ่งเป็นคัมภีร์อธิบายพระคัมภีร์อัล-กูรออัน

1. เสาวนีย์ รุจิระอัมพร-จิตต์หวมวด ศาสนาอิสลามกับประวัติศาสตร์ตะวันออกกลาง, (กรุงเทพฯ ; วิทยาลัยครุชนบุรี, 2521) หน้า 60

(โกทธาน) พวกที่นับถือคัมภีร์สุนนะะเป็นพวกที่เคร่งครัดในพระคัมภีร์เดิม ต้องการให้ชาวมุสลิมทั้งหลายเข้าใจพระคัมภีร์อัล-กุรอานง่ายขึ้น จึงได้แต่งคัมภีร์สุนนะะขึ้นเพื่ออธิบายพระคัมภีร์อัล-กุรอานนั้น

พวกที่นับถือนิกายสุนนี ถือว่ามีกาหลิบที่สืบต่อจากนบีมุฮัมมัดเพียง 4 องค์เท่านั้น คือ อาบูบารัก อุมาร์หรือโอมาร์ โอดมานหรืออุษมาน และอาลี (ลูกชายของอับดุลลอฮ์ และเป็นลูกเขยของพระมุฮัมมัด) ผู้ที่นับถือนิกายนี้ สวมหมวกสีขาวเป็นที่สังเกต มีอยู่ทั่วโลกกว่า 200 ล้านคน และเป็นชาวมุสลิมส่วนใหญ่ชาวมุสลิมในประเทศไทย ส่วนใหญ่ก็เป็นนิกายซุนนี

นิกายซุนนีย์ยึดมั่นนับถือโอองการของพระเจ้าและคำสั่งสอนของศาสดาในคัมภีร์อัล-กุรอาน ไม่ยึดถือว่าผู้สืบทอดตำแหน่งจะต้องเป็นสายโลหิตของศาสดา

นิกายซุนนีย์เป็นนิกายใหญ่ของศาสนาอิสลามนิกายหนึ่งที่มุ่งเน้นคำสั่งสอนของท่านศาสดายิ่งกว่าองค์ศาสดาจึงไม่ถือเรื่องสายโลหิตในการสืบทอดตำแหน่งกาหลิบ แต่มุ่งเน้นดำเนินชีวิตปฏิบัติตามแนวอัล-กุรอานและซุนนะห์ เป็นมุสลิมที่ดำเนินสายกลางเรียบ ๆ และเป็นมุสลิมส่วนใหญ่ของโลก

2. นิกายชีอะห์ (Shi'ah) มาจากภาษาอาหรับว่า ชี้อ์ฮาลี แปลว่า "พรรคพวกของอาลี" นิกายนี้เป็นนิกายใหญ่รองมาจากนิกายซุนนีย์ (เพราะมีผู้นับถือมากเป็นอันดับรองลงมา) นิกายนี้มีผู้นับถือประมาณ 40 ล้านคน มีอยู่มากในประเทศอิหร่าน อิรัก เยเมน ซีเรีย เลบานอน อารบัตะวันออก และทางเหนือของอินเดีย นิกายนี้เกิดขึ้นเพราะความแตกแยกแย่งกันเป็นใหญ่ทางการเมือง กล่าวคือ กลุ่มชีอะห์มีความเห็นว่าผู้สืบทอดตำแหน่งผู้นำของอาณาจักรอิสลามและผู้นำศาสนาอิสลามในตำแหน่งกาหลิบ ควรจะเป็นทายาทโดยตรงของท่านศาสดา ซึ่งก็คือท่านอาลี ซึ่งเป็นทั้งหลานและลูกเขย และมีลูกชายกับบุตรสาวของท่านศาสดาด้วย

ท่านอาลีผู้นี้เป็นผู้ติดตามท่านศาสดาอย่างซื่อสัตย์ตลอดมา เป็นอุบาสกคนแรกของอิสลาม (อุบาสิกาคคนแรกคือภรรยาท่านศาสดา) เป็นผู้ใกล้ชิดท่านมากที่สุดและเป็นที่รักใคร่ของท่านศาสดามาก มีหลายครั้งที่ท่านศาสดากล่าวกยของท่านอาลีต่อสาธารณชน ว่า ถ้อยคำส่วนมากในพระคัมภีร์นั้นท่านอาลีได้รับรู้ก่อนมุสลิมคนอื่น ๆ หากพระองค์ (ศาสดา) เป็นนครแห่งวิทยาการ อาลีก็คือประตูแห่งนครนั้น (1)

หลังจากท่านกาลิฟองค์ที่ 3 ถูกลอบปลงพระชนม์แล้ว ท่านอาลีก็ได้ตำแหน่งกาลิฟแต่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากมุสลิมเผ่าเดียวกับกาลิฟองค์ที่ 3 ซึ่งกล่าวหาว่าท่านอาลีไม่สามารถหาตัวคนร้ายได้เพราะรู้เห็นเป็นใจด้วย มุสลิมจึงจับอาวุธทำสงคราม มีทั้งฝ่ายสนับสนุนอาลีและกลุ่มปฏิปักษ์กับอาลี ในที่สุดเมื่ออาลีถูกปลงพระชนม์ในปี ค.ศ.661 แล้ว ศัตรูของอาลีชื่อมูริยะได้รับตำแหน่งกาลิฟแทน แต่พอมูริยะสิ้นพระชนม์กลุ่มสนับสนุนอาลีได้เชิญให้ซุส เชนบุตรของอาลีเป็นกาลิฟ แต่ซุส เชนถูกกลุ่มสนับสนุนมูริยะบุกโจมตีเสียชีวิตในปี ค.ศ.680 ชาวมุสลิมกลุ่มนี้ถืออาลีเศร่าใจมากในการสิ้นพระชนม์ของซุส เชน ด้วยเหตุนี้เมื่อครบรอบปีที่ซุส เชนถูกฆาตกรรม* ซึ่งอยู่ในเดือนมูฮาร์รวม ชาวมุสลิมนิกายชีอะห์จึงมีพิธีกรรมทางศาสนารำลึกถึงการสิ้นพระชนม์ของซุส เชน มีการกรีดเลือดที่ศีรษะและทูปอก เพื่อระลึกถึงเหตุการณ์ที่ซุส เชนผู้นำทางศาสนาของตนต้องประสบเคราะห์กรรมในครั้งนั้น พิธีกรรมทางศาสนาของนิกายชีอะห์ในประเทศไทยเรียกกันว่า "เต็นเจ้า เชน" และเรียกชาวมุสลิมนิกายนี้ว่า "แขกเจ้า เชน" ซึ่งปัจจุบันชาวมุสลิมนิกายนี้ยังมีพิธี "เต็นเจ้า เชน" ในบริเวณเชิงสะพานเจริญพาศน์ เขตบางกอกใหญ่ นิกายนี้ให้ความเคารพท่านอาลีและซุส เชนหรือชูเซ็นมาก และกล่าวประกาศความเคารพในการปฏิญาณตนทุกครั้ง

1. ประจักษ์ ช้วยไล, โลกอิสลาม Op.Cit. P.54.

* ท่านซุส เชน ถูกศัตรูทารุณอย่างมากก่อนฆาตกรรม แล้วตัดศีรษะเสียประจาน ทำให้มุสลิมกลุ่มชีอะห์เคียดแค้น เสียใจมาก ดังนั้นทุกปีเมื่อถึงระยะเวลาที่ท่านซุส เชนถูกฆาตกรรมอย่างทารุณ ชาวชีอะห์นิกายเจ้า เชนทั่วโลกจะทำการตอกชกหัว หรือใช้มีดกรีดหนังศีรษะ เต้นร้องเพื่อระลึกถึงท่านซุส เชน เป็นการแสดงความกตัญญูต่อท่านซุส เชนอย่างสูง

หลักสำคัญของนิกายนี้ยึดมั่นในพระเจ้า และเรียกประมุขของรัฐว่า "อิหม่าม" โดยถือว่าเป็นผู้ที่พระเจ้าเลือกมาเป็นประมุขของรัฐ และเป็นผู้แปลความหมายในคัมภีร์กุรอาน เมื่อท่านอาลีสิ้นพระชนม์ไม่มีทายาทสืบต่อจึงตั้งตำแหน่งผู้นำใหม่เรียกว่ากาลีฟหรืออิหม่าม ซึ่งพวกชีอะห์ถือว่าอิหม่ามนั้นนับตั้งแต่ท่านอาลีเป็นองค์ที่ 1 และจะมีต่อมาเพียง 12 องค์เท่านั้น

3. นิกายคาวาริจัย นิกายนี้เป็นนิกายแรกในศาสนาอิสลาม เป็นนิกายที่เป็นศัตรูกับพวกมูริยะ และไม่เห็นด้วยกับพวกอาลี หลักการสำคัญของพวกคาวาริจัยก็คือไม่เห็นด้วยว่าตำแหน่งกาลีฟจะต้องมาจากสายพระมะหะมัดเท่านั้น โดยเห็นว่าผู้มีคุณสมบัติใครก็ได้ตำแหน่งกาลีฟ นับเป็นการเลือกตำแหน่งประมุข โดยวิธีการตามระบบประชาธิปไตยแบบปัจจุบัน นิกายนี้เคร่งครัดทางศาสนา และมีความรุนแรงแต่ยึดมั่นในความดีทั้งปวง

ความแตกแยกเริ่มขึ้นในสมัยที่อาลี ตอลิบ ได้รับเลือกให้เป็นกาลีฟ องค์ที่ 4 (ค.ศ. 656-661) พระองค์ต้องทำสงครามต่อสู้กับชาวอาหรับเผ่าที่คัดค้านไม่เห็นด้วย รวมทั้งนางไอชาห์ ภรรยาหม้ายของท่านมูฮัมมัด ท่านอาลีได้ย้ายเมืองจากเมดิनाไปอยู่เมืองคูฟะห์ในประเทศอิรัก ด้วยเหตุผลทางการเมืองและสถานการณ์บังคับ เมื่อย้ายมาอยู่เมืองคูฟะห์ก็ถูกชาวอาหรับเผ่ามูริยะ ผู้ปกครองซีเรีย ยกกองทัพมาแก้แค้นแทนกาลีฟองค์ที่ 3 คือ โอ์ธมานซึ่งถูกลอบปลงพระชนม์โดยชาวเมืองคูฟะห์ ในสุเหร่าเมืองเมดิना

การสู้รบครั้งนี้คเียจจนมีการครองสงบศึกขึ้น แต่ผลปรากฏว่าฝ่ายท่านกาลีฟอาลี เป็นฝ่ายเสียเปรียบ ทำให้ชาวเมืองคูฟะห์ที่ทนครองอยู่ไม่พอใจมาก พวกที่ทนความไม่พอใจไม่ไหวจึงขอแยกตัวออกไปอยู่เมืองนาห์ระวาน ได้ชื่อว่าพวก "คาวาริจัย" แปลว่าผู้ที่แยกออกไป

4. นิกายซุฟี (sufism) คำว่า ซุฟี เข้าใจว่ามาจากภาษาอาหรับว่า ซุฟ แปลว่า ขนแกะ คำว่า ซุฟี เดิมจึงเป็นชื่อที่ใช้เรียกสาวกผู้ปฏิบัติเคร่งครัดในศาสนาซึ่งทำตัวคล้ายนักบวชสาวกเหล่านี้จะนุ่งหมผ้าทำด้วยขนแกะชนิดหยาบ เป็นสัญลักษณ์ออกถึงการสละความสุขสำราญทางโลกีย์วิสัย พวกซุฟีสมัยแรก ๆ มีลักษณะเป็นนักบวชมากกว่าที่จะเป็นผู้วิเศษ เป็นนักบุญมากกว่าที่จะ

เป็นผู้วิเศษ เป็นนักบุญมากกว่าที่จะเป็นผู้เห็นแจ้ง นิกายนี้เกิดในเปอร์เซีย นิกายนี้ยึดมั่นต่ออัลลอฮ์ เป็นสำคัญและเคร่งครัดในการอ่านคัมภีร์อัล-กุรอานมาก

พวกซุฟีถือว่าสตรีคนหนึ่งชื่อ ระเบียแห่งบัชรา เป็นผู้หนึ่งในบรรดาผู้ตั้งนิกายนี้ด้วย ระเบียแห่งบัชรามีชีวิตอยู่ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 13 หลุมฝังศพของนางซึ่งอยู่ที่เนินเขาใกล้กรุงเยรูซาเลมเป็นสถานที่พวกซุฟีจะจาริกไปทำความเคารพเสมอ

นิกายซุฟี มีคำสอนเน้นหนักไปในเรื่องการชำระดวงวิญญาณให้บริสุทธิ์ การสละความสุขสำราญทางโลกียวิสัย และการบำเพ็ญสมาธิเพื่อให้เกิดปัญญา ผู้ที่มีศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้าควรจะเป็นผู้เคร่งครัด ไม่ยึดถือทรัพย์สินสมบัติและต่อโลก ควรประพฤติตัวอย่างนักบวช

นิกายนี้แพร่หลายอยู่ในประเทศเปอร์เซีย ตุรกี อัฟกานิสถาน และบางส่วนของทวีปแอฟริกา